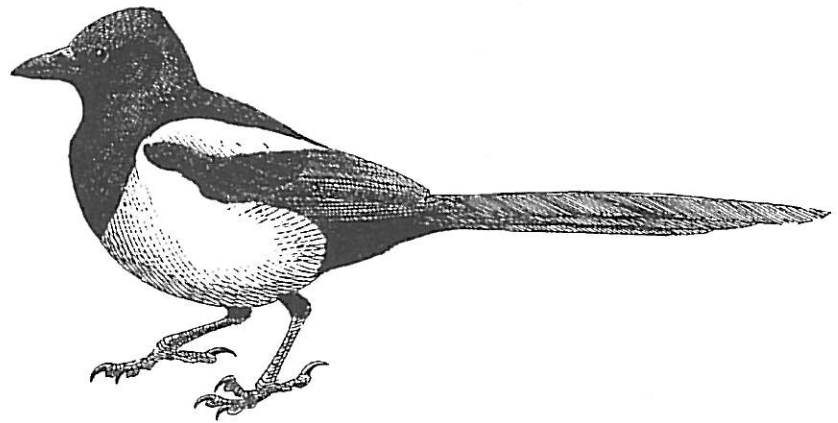

Skjære *Pica pica*

Global utbredelse

De 13 ulike underarter av skjære er utbredt i store deler av palearktisk og orientalsk region. Den mangler nordøst i den tidligere Sovjetunionen unntatt inn mot Beringhavet, og finnes dessuten fra Alaska og sørøstover i nearktisk region. Nominatunderarten ruger fra Storbritannia og nordlige deler av landene fra Frankrike til Litauen, samt det meste av Norge og Sverige (Birkhead 1991).

Norsk utbredelse og habitatvalg

To av underartene hekker i Norge. Nominatformen *pica* hekker i det meste av landet, men avløses i nord av *fennorum*, som er litt større og har litt mer hvitt på vingene og overgumpen enn *pica*. Utbredelsesgrensen mellom de to underartene i Norge er ikke kjent. Skjæras utbredelse er nært knyttet til mennesket, og artens utbredelse følger menneskets bosetting fra kysten opp til tregrensa på fjellet, fra sør til nord. De områdene som mangler skjærer i henhold til utbredelseskartet, er de områdene som har liten/ingen fast menneskelig bosetting.

Skjærene er godt tilpasset de urbane omgivelser den lever i. Artens nærhet til mennesker skyldes trolig at det vanker en ekstra matbit i vår nærhet, og at vi kanskje gir den litt beskyttelse mot eventuelle predatorer som er mer sky enn skjæra. Undersøkelser har vist at hekkesuksessen avtar når skjærene bygger sine reir lengre vekk fra menneskeboliger, og den verste reirplyndreren er kråka. Reirtreet velges blant de trærne som finnes i nærheten av husene, uten at spesielle tresorter synes å bli foretrukket. Hvis skjærene blir jaktet på eller forstyrret på annet vis, kan reiret bygges lengre vekk fra hus og gjemmes bedre. Skjæras oppførsel og nærhet til oss mennesker har resultert i flere historier om skjæras overnaturlige evner.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Da de fleste skjærereirene er lette å oppdage, vil det i et begrenset område være lett å undersøke bestandsstørrelsen. Tettheten kan angis f.eks. som gjennomsnittlig avstand til nærmeste bebodde skjærereir, slik som det ble gjort i Trondheim i 1980/81 (Lorentsen 1983). Der ble det funnet at gjennomsnittlig avstand mellom reirene i byens villastrøk var ca. 150 m, i tettbebyggelsen utenfor byen ca. 170 m, og i jordbruksområdene ca. 280 m. Dette er gjennomsnittstall, men tettheten varierte mye fra område til område innenfor samme type bebyggelse. Det vil derfor være vanske-

lig å komme med noe estimat over bestandsstørrelsen i Norge, men det er trolig flere hundre tusen par.

Dagens utbredelseskart synes svært likt utbredelseskartet som ble tegnet for over 20 år siden (Haftorn 1971). Bestanden har vært økende i Nord-Norge utover i dette århundret, men det foreligger derimot ingen informasjon som tyder på at skjærebstanden har endret seg i løpet av de siste 20 årene. Skjærebundene lenger sør i Europa og England, Danmark, Sverige og Finland er imidlertid økende, mens den nordamerikanske bestanden er stabil.

Hekkebiologi

Skjæras store overbygde reir finnes for det meste mindre enn 50 m unna bebodde hus. I gode territorier plasseres reiret gjerne høyt over bakken, og i reirene legges gjennomsnittlig knapt 7 egg. Eggenes rugetid er ca. 20 døgn. Av de 7 eggene er det i gjennomsnitt bare ca. 3 unger i hvert reir like før de forlater reiret rundt 30 dager gamle. Ungene forlater reiret før de er flygedyktige, og til skjæreforeldrenes store fortvilelse og høylydte kjefting ramler en og annen unge ned på bakken. Den søvnige beboer som i fortvilelsen over levenet tidlig på morgenkvisten lener seg ut av vinduet og kjefter tilbake, kan nok redde en og annen skjæreunge ved at predatorene blir skremt. Likevel blir nok en del unger kattermat, og idet skjæreungene er fullstendig uavhengige av foreldrene ca. 80 dager gamle, er antall unger pr. reir nede i ca. 1.5. De største ungene samles da i ungfuglflokker, mens de minste streifer rundt på egen hånd (Husby 1990).

Det er som oftest i slike ungfuglflokker pardanelsen skjer, der større/tyngre hannfugler er av høyere rang og har lettest for å skaffe seg partner. Det er hunnene som aktivt velger en hann, og i kampen for å skaffe seg territorium oppstår ofte såkalte skjæreting. Dette er ansamlinger av skjærer hvor det foregår høylydt kjefting, og artsfrender kan henrettes. Skjærepares forhold løses ofte opp hvis hekkingen mislykkes, men kan også være livslangt. Den eldste skjæra kjent fra ringmerking ble 16 år gammel. Gjennomsnittlig forventet levetid er ca. 3 år, beregnet ut fra en årlig adult dødelighet på ca. 30%.

Trekkforhold

Begge underartene i Norge er standfugler, og streifer svært lite omkring. De aller fleste gjenfunn av ringmerkede individer er innen få km fra merkestedet, og det samme gjelder også fugler merket som reirunger.

Magne Husby

Skjære *Pica pica*

1551 ● Konstatert hekking

183 ● Sannsynlig hekking

205 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

